

Yüksek Seçim Kurulu Başkanlığına

Kızılay/Ankara

Seçim süreçlerinin katılımcı demokrasi ile güçlü bir şekilde ilerlemesi için, seçmenin kullandığı oyun seçim sonucuna doğru bir şekilde yansıdığına dair güven duygusunun büyük önem taşıdığı görüşündeyiz. Bu bilinçle yola çıkmış olan 200.000'i aşkın gönüllümüzle birlikte bu güvenin sağlanmasına katkıda bulunmak için bir araya gelmiş ve çalışmalar yürütmüş bir sivil toplum kuruluşu olarak, seçim sürecine ve güvenliğine ilişkin kanunlarda değişiklik yapılması dolayısıyla, konu üzerine fikirlerimizi ve görüşlerimizi sunma ihtiyacı doğmuştur.

Bilindiği üzere söz konusu kanun değişikliğine dair uygulama usul ve esaslarını belirleme yetkisi Yüksek Seçim Kuruluna aittir. Dolayısıyla kanun değişikliği sonucu ortaya çıkan belirsizliklerin, Yüksek Seçim Kurulunun Anayasa'da (Madde 67/2) yer alan **seçimlerin serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm** esasları temelinde yapacağı düzenlemeler yoluyla giderilmesi, seçim sisteminin bütününe duyulan güvenin güçlenmesini sağlayacaktır. Bu kapsamda ve sürece katkıda bulunmak amacıyla, altı seçim sürecinde edindiğimiz gözlem ve deneyimlere dayalı görüşlerimizi, kanun değişikliği sıralamasında yer aldığı şekliyle, aşağıda bilgilerinizi sunmak isteriz.

İl seçim kurulu başkanının veya İçişleri Bakanlığına bağlı valinin talebi üzerine Yüksek Seçim Kurulu tarafından sandıkların taşınması ve sandık bölgeleri ile muhtarlık seçimleri hariç olmak üzere seçim bölgelerinin birleştirilmesi:

- Taşıma/birleştirme konusunda valinin talepte bulunması durumunda, bu talebin mutlak bağlayıcı olmadığı ve karar vermede Yüksek Seçim Kurulunun takdir yetkisi bulunduğu önüne çıkarılmasının yerinde olacağı düşünülmektedir.
- Merkezi yönetimin en temel sac ayaklarından olan ve İçişleri Bakanlığınca atanan valilerin taşıma birleştirme taleplerinin şeffaf ve kamuoyu denetimine açık şekilde gerekçelendirilmesi gerekmektedir.
- Ayrıca, taşıma/birleştirme kararı alınması durumunda seçmenlerin ulaşım ihtiyaçlarının karşılanma usullerinin netleştirilmesi hukuk devleti ilkesine uygun olacaktır.
- Taşıma veya birleştirme kararının, seçmene yazılı tebligat ile bildirilmesi ve Yüksek Seçim Kurulu tarafından verilecek taşıma/birleştirme ya da taşımama/birleştirmeme kararının, bu tebligatın yapılabilmesi için gereken zaman zarfı da gözetilerek belirlenecek makul bir süre içerisinde verilmesinin çerçevesinin çizilmesi önem taşımaktadır.
- Seçim sonuçlarının olası taşıma/birleştirme uygulamalarından etkilenmemesi adına, bu uygulamaların yalnızca aynı seçim çevresi içerisinde, mümkün olabileceğinin güvence altına alınması gerektiği görüşündeyiz.

Seyyar sandık uygulaması:

- Gizli oy ilkesinin ev ortamında sağlanabilmesi için gereken önlemlerin (örnek: seyyar perde, kabin vb.) alınması,
- Sandık kurulunun yanı sıra siyasi parti müşahitlerinin de seyyar sandık çevresinde bulunmasının ve gözlem yapabilmesinin güvence altına alınması,
- Seyyar sandıklarda kullanılan oyların sayım işlemlerinin açık sayım ve döküm ilkesini sağlayacak şekilde gerçekleştirileceğinin teminat altına alınması (örnek: sayım işlemlerinin ilgili mahalledeki önceden belirlenmiş olan sandık çevresinde gerçekleştirilmesi),
- Ayrıca, seyyar sandıkların oy verme süresi içerisinde seçmenlerin tamamına yetişememesi, seçmenlerin adresinin bulunamaması veya seçmenlerin adreste bulunamaması olasılıkları ile seçmenlere gidildiğinin kayıt altına alınması ve seyyar sandıkların güvenliği meselelerinin de çözüme kavuşturulması,
- Seyyar sandık seçmen listesinin kaç kişiden oluşacağı ve seçmen listesinin oluşturulma esaslarının tartışmaya mahal bırakmayacak derecede açık olması, (örnek: seyyar sandık seçmen listesine kaydedilecek seçmenler için tam teşekküllü devlet hastanesinden alınan "heyet raporu" ile yatağa bağımlı olma durumunun tespit edilmesi)

konularında düzenleme yapılması gerekmektedir.

Sandık kurulu başkan ve üyelerinin kamu görevlileri arasından belirlenmesi:

- Ad çekme usulünün genelge ile açık ve net şekilde yeniden düzenlenmesi gerektiği görüşündeyiz. (örnek: mani hâlini yazılı olarak bildirenler haricinde, ilçedeki tüm kamu görevlilerinin ad çekme listesine dahil edilmesi)

Sandık kapağındaki açıklığın ebatları:

- Sandık kapağındaki açıklığın ebatları, sandığa müdahale edilmesine imkân vermeyecek şekilde netleştirilmelidir (örnek: oy sandığındaki açıklıktan içeri el sokabilme, dışarı zarf çıkarabilme vb ihtimalleri ortadan kaldıracak nitelikte ölçüler belirlenmesi)

Sandık çevresi düzenlemesi:

- "Sandığın konulduğu bina, yapı ve bunların müştemilatı" düzenlemesinde geçen "müştemilat" ifadesinin yoruma yer vermeyecek biçimde tanımlanması ve bahçenin de müştemilat kapsamında olduğunun açıkça belirtilmesi gerekmektedir. Bu suretle görevli kolluk kuvvetleri haricinde kimsenin okul bahçelerine, silah ya da resmi uniformayla giremeyeceği ve siyasi parti propagandası yapılamayacağı düzenlenmelidir.

Seçmen ihbarı üzerine kolluğun sandık çevresine gelmesi:

- Asılsız ihbarların önüne geçilmesi ve düzenlemeyle amaçlanan caydırıcılık etkisinin sağlanabilmesi için seçmen tarafından kolluğa yapılacak ihbarın yazılı olması ve kişinin seçmen olduğunu ihbarda yazılı olarak beyan etmesi hususunun düzenlenmesi gerektiği görüşündeyiz.
- Kolluk kuvvetinin seçmen ihbarı üzerine sandık çevresine gelmesinin, sandık kurulu başkan ve üyeleri ile o sandığın seçmenleri arasında karşılıklı baskı unsuru olarak

kullanılmasının önüne geçilmesi için, kolluk kuvvetinin sandık kurulu başkan ve üyelerini oy kullanma usul ve şartları hakkında yönlendiremeyeceği, sandık kurulu kararlarına müdahalede bulunamayacağı ve sandık çevresine gelmesini zorunlu kılan hâlin ortadan kalkmasını takiben derhâl sandık çevresini terk edeceğinin vurgulanması ve ilgililere bu konuda yeterli eğitim verilmesinin yerinde olacağı görüşündeyiz.

Sandık kurulu mührü taşımayan oy pusulalarının ve zarfların geçerli sayılması:

- Mühürsüz oy pusulalarına dair devam eden tartışmalar ve düzenlemeler ışığında, her ne kadar kanun değişikliğiyle sandık kurulunun “ihmali” sonucu mühürlenmemiş pusulaların ve zarfların geçerli sayılacağı düzenlenmiş ise de gözlemediğimiz kadarıyla kamuoyunda artık pusulaların ve zarfların hiç mühürlenmeyeceği yolunda bir algı oluşmuştur. Bu algı, sandık kurullarının “*artık mühür gerekli değil*” diyerek “kasten” pusulaları ve zarfları mühürlememesi sonucuna yol açabileceği gibi, önceki seçimlerde pusula ve zarfların mühürlü olmadığını fark ederek sandık kurulunu uyaran ve durumun düzeltilmesini sağlayan seçmenle yukarıdaki algıya sahip sandık kurulunu karşı karşıya getirebilecek veya seçmenin de yukarıdaki algı dolayısıyla sandık kurulunu uyararak yanlışlığın düzeltilmesini sağlaması ihtimalini azaltacaktır. Kaldı ki kanun değişikliğiyle, ihmal sonucu mühürlenmemiş pusula ve zarfların geçerli sayılacağı düzenlenmiş olmakla birlikte, sandık kurulunun yukarıdaki gibi bir algı dolayısıyla pusulaları ve zarfları kasten mühürlememesi durumuna ilişkin bir düzenleme getirilmediğinden, ihmal sonucu değil “*kasten*” mühürlenmemiş pusula ve zarfların geçerliliği yine tartışma yaratacak ve bu durum, seçmenle sandık kurullarını -ve hatta seçmenin kolluk kuvveti çağırma yetkisi dolayısıyla- kolluk kuvvetleriyle sandık kurullarını karşı karşıya getirebilecektir. Bu durumların tutanak altına alınması, şikayet ya da ihbara konu edilmesi gibi hâllerde ise seçim güvenliğine gölge düşmesi ihtimalinin ötesinde, görece az eğitilmiş ve yanlış algıya sahip sandık kurullarının da görevi kötüye kullanma ve benzeri suçlardan yargılanmasına yol açabilecektir. Bu sebeplerle, kamuoyundaki yanlış algının düzeltilmesi için çalışmalar yapılmalı ve özellikle sandık kurulu başkan ve üyelerine yönelik eğitimlerde, pusula ve zarfların mühürlenmesinin hâlâ zorunlu olduğu, aksi hâlde kendilerinin cezai sorumluluklarının dahi doğabileceğinin üzerinde ısrarla durulmalıdır.
- Önceki seçimlerden edindiğimiz tecrübelerle göre, pusula ve zarfların mühürlenmemesi hâli iki şekilde gerçekleşmekte olup bunlardan ilki, sandık kurullarının pusula ve zarfları mühürlemeyi tamamen unutmaması ve bu durumun oy kullanma sürecinde veya oy sayım sürecinde fark edilmesi biçimindeyken, ikincisi ise seri şekilde mühürlenmiş pusula ve zarflardan birkaçının atlanması ve bu durumun oy sayım sürecinde fark edilmesi şeklindedir. Kanun değişikliğiyle özellikle ikinci durum hâlinde karşılaşılan sorun açıklığa kavuşmuş olup, bu konuda seçmenlerin kendilerine verilen pusula ve zarflardaki mühürleri kontrol etmeleri yönünde kamuoyu oluşturulabilir. Birinci hâlin önüne geçilebilmesi için ilk önerimiz, doldurulması zorunlu bir yapılacaklar listesi düzenlenerek bu listelerin sandık kurullarına verilmesi olacaktır. Basit bir dille yazılacak ve maddeler hâlinde düzenlenecek bu yapılacaklar listesi ile sandık kurullarının özellikle oy verme süresinin başlamasından önceki hazırlık sürecini en sağlıklı şekilde atlatabilmesi sağlanabilecektir. Yine de sandık kurullarının pusula ve zarfları toplu şekilde mühürlemeyi unutmaması hâlinde ise çözüm önerimiz, ihmalin farkına varıldığı andan itibaren, kalan pusula ve zarflar için mühürleme

işleminin derhâl başlatılması ve o ana kadar mühürlenmemiş zarf ve pusula sayısının sandık kurulu defterine kaydedilmesi yönünde düzenleme yapılması şeklindedir.

Belirsiz ve farklı uygulamalara yol açma riski taşıyan bu hususların, hazırlanacak olan yönetmelik, genelge ve verilecek kararların açıklığa kavuşturulmasını, **seçimlerin serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm** esaslarına uygun olması bakımından elzem gördüğümüzün altını bir kez daha çizmek isteriz. Bu amaçla, sandık kurulu başkan ve üyelerine verilecek kapsamlı ve zorunlu eğitimler ve hatta bu eğitimlerin verimliliğinin sınav ile denetlenmesi, kanaatimizce seçim gününde karşılaşılabilecek olası sorunların en aza indirilmesine büyük katkı sağlayacaktır.

Yüksek Seçim Kurulunun, ortaya koyduğumuz tüm bu ihtiyaçları karşılamak üzere gereken düzenlemeleri titizlikle yapacağına inanarak, izlenecek yöntemler ve bu yöntemlerde ortaya çıkacak olan her türlü kaynak ihtiyacına sivil toplum olarak tüm gönüllülerimizle destek vermeye hazır olduğumuzu belirtir, tüm hassasiyetimizle dilekçemizi Başkanlığınıza saygıyla arz ederiz.

Saygılarımızla,
Oy ve Ötesi
Derneği